

„Az isten' nyila simitsa-meg azt, ki a' kut' gémét elrontotta,“ mondá Peti de pillanatát nem az égre, hanem a' kutba szegezte, szemeivel ohajtván annak vizét fölszíni.

„Hát ha maga az isten' nyila rontotta-el,“ jegyzé-meg Gergely bátya.

„Hát már semmi segítség sincsen?“ kérdé rezesztő fájdalommal Palkó, ki mindnyájok között a' leglágább szívü volt, 's talán könyezett volna, de a' szomjuság minden viznemü nedvet kiszáríta testében.

„Gergely bácsi gondoljon valamit,“ rimánkodék Peti.

„Hiszen *kend* okos ember, Gergely bácsi!“ folytatá Palkó. 'S Gergely bátya olly szánakozón nézett társaira, mint hajdan Moyzes tekinthetett a' pusztában Izrael szomjas népére. Eztán elfordítá fejét a' kuttól, hogy annak hűsítő italát nem látván szabadabban gondokozhassék, mert testük nem élhetvén a' viz' gyönyörűségeivel, lelkük merült egészen belé. Egy darabig dűnnyögött magában a' bölcs palócz, alkalmasint a' gondolat forrot fejében, mint egy vulkán' kitérése előtt a' láva, aztán, mint Habakuk teheté, midőn az angyal üstökön ragadta, hirtelen fölveté fejét, 's e' vigasztaló szavakkal fordult társaihoz:

„Mindjárt iszunk most: tudjátok mit, én erősen megmarkolom a' kut' karfáját, 's testemet a' kutba eresztém, a' másik lábomba kapaszkodjék, a' harmadik ismét a' másodikéba, 's így végig az utósó csak elfogja érni a' viz színét, az tehát fél kezével az előttevalónak lábát tartsa, a' másikkal pedig meritse tele a' korsót.“ A' merény ugyan veszedelmes vala, de a' szomjuság' kínai nem hagyák őket visszaborzadni, hozzá fogának a' nyaktörő dologhoz, Gergely bele ragaszkodék a' karfába, Palkó, Peti, Jankó és Gyurka egymás csüngő testein lemászkalva már fűgöttek, 's mind izmos legények levén elég erős volt az eleven láncz. Végre Estók is leereszkedék, 's jobb kezével Gyurka jobb lábát tartá a' ballal pedig épen a' teli meritendő korsót sülyeszté a' vízbe, 's talán jól ütött volna ki a' dolog, ha Estók olly kíváncsi nem lenne, de alig érze valamit a' korsóban, már is ajkaihoz szorítá, 's hosszú kortyokban ivott, ezen késedelem miatt Gergelynek, kin az egész láncz' sulya csüngöt t, tenyere igen megfájult, ezen a' bölcs palócz ugy akart segíteni, mint a' favágásnál vagy egyéb nehéz munkánál szokása vala.

„Várjatok egy kicsit, nagyon fáj a' tenyere, hadd köpjek a' markomba,“ mondá Gergely,

's hogy szarát teljesíthesse elereszté a' karfát, a' láncz oda volt, a' hat palócz lezuhant, 's egyszerre honnok aljáig azon elembe lelétek magukat, melly után annyira sovárgottak. A' leszakadás első következtése bámulás volt, eztán neki dűltek a' viznek, és végtelen kortyokkal olták szomjuságokat, kivevén Gergelyt, ki a' kut' mélyében is megakarván tartani méltóságát, elvevé Estóktul a' korsót, teli merité és így ivott.

Most már megtelve levén a' frísítő elemmel, terhekre kezdé vállni a' kénytelen fürdő, kimászni lehetetlen volt; tehát hogy a' netalán arra menőket figyelmetessé tegyék, Gergely tanácsára énekelni kezdének, 's már alkonyi szürkület volt, midőn egy ellovagló csikós meghallá szomorú dajákat, nem tudá először milly esuda hangok lövellenek a' kutból, de bele tekintvén voltaképen megösméré az egész szerencsétlenséget. A' legközelbi tanyába vágatott, egy lajtorját hozott, 's a' boldogtalan vándorokat kiszabadítá.

Mi pedig még egyszer kérjük olvasóinkat; ne felejtkezzenek-el arról, a' mit már felyebb is mondtunk, hogy ezen történetet csak török sz. miklósi kocsisom beszélette-el, tehát ő álljon jót hitelessége felől, mi utána híven irtuk-le, 's csak némi mellékes dolgokban czifráztuk-ki, vannak ugyan mások, kik azt mondják, hogy a' kutban igen mély volt a' viz 's a' palóczok mind bele haltak, de az nagy kegyetlenség, 's nem is igaz, mert mint kocsisom mondá azon jámborok hosszú vándorlás után szerencsésen vissza értek a' Mátrába.

A' HÁZI NEVELÉS' AKADÁLYIRÓL.

(Folytatás. 4.)

13.

Elhiszi talán kiki, hogy az ügyes nevelő még a' multságokat is tanuságosokká teheti, és a' sétálás idejét is hasznosan töltheti. De ha teszem, barátom, falun vagy, 's nevendékeddel a' kertbe mégy sétálni, — alig vagy el fél óráig, már is az anya azt üzeni, hogy ideje visszajőni, — 's a' szobába teremvén rád támad, hogy eleget futkoshat a' fiu az udvaron, nem szükség őt elvinni, hogy kimelegedjék 's a' t., 's a' t., akkor gondolom enyészik kedved az ebbeli sétálásokhoz. Valami derék dolog valóban illy bizodalommal megtiszteltetni! A' kire gyermekemnek nevelését bizom, arról tán csak föltehetem, hogy nevendékére sétálás közben, azt oktattva, tud vigyázni. Olly anyának tanácsolnám, ültesse inkább fiát varró asz-

talához, mint hogy a' nevelőt nevetséges kétkedéseivel gyötörje. Hasonló bizodalmatlanság példáit többet is számlálhatnék-el, egyet elég legyen hallani: — A' nevendék uszni tanul, mindig atyja és nevelője kíséri, — atyjának el kell utazni, akkor az anyós sugallásából egy más valaki szólíttatik-meg, ki az uszó iskolába vezesse, — nem bízzák a' nevelőre; — egyszer elmarad az ujoncsült Mentor, 's kénytelen a' félénk anya a' praefectussal küldeni gyermekét. Épen ez nap történik-meg, — hogy midőn a' rugó deszkán a' vízbe szalad, azon elcsuszik, és egy kisé megüti magát; — most beteljesedett a' bús sejtés! igazságos most a' bizodalmatlanság! Az asszony háborodásának özönétől kiszitve erre fakad: „Már ismét nem volt senki, ki megfogta volna kezénél!“ Az isten szerelméért, ösmersz-e nevetségesebb képtelenséget, mint annak kezét megfogni, kinek a' vízbe kell ugrania tanulás kedvéért, — hát ruhástul bele ugrunk vele együtt?! — De talán csak a' satyra kedvéért hordom én ezeket fel? távullégyen! és ugy vélem, említés nélkül is átlátandja kiki, nilly veszedelmes befolyásu a' nevendékre, ha észreveszi, hogy nevelőjébe szülői keveset biznak, ha hallja, mint gáncsol az anya annak magaviselésében.

14.

Legfőbb kötelességünk, a' gyermek' zsenge korától fogva, mindjárt az erkölcsi nevelésre fordítani figyelmünket, és az egész nevelésnek idejében soha ezen ösvényt el nem hagyni; 's azért tartozunk a' gondviselésünkre bizott gyermekeket 's ifjakat mindennemű erkölcsi tulajdonokkal fölkésíteni.

Az engedelmisség, a' szófogadás nem csak szép tulajdonsága a' gyermeki és ifjai kornak, hanem egyszersmind ezen kor' minden egyéb erkölcsének alapja; elsőségét és szükségét emeli még az is, hogy jótékony hatása kiterjed egész életünkre, mert mindig lesz, kinek főt hajtsunk a' polgári összeköttetés akármely helyzetében is. Rég elősmert alapmondás: hogy okosan parancsolni csak az fog tudni, ki korán tudott engedelmeskedni. Azért ugy beléjük oltuk magzatinkba az engedelmisség édes, szent hajlandóságát, hogy az a' sirig tartós legyen, 's elmondhassák egykor: *Hic ego nec rerum metas, nec tempora pono, — obsequium sine fine dedi.* — Hanem erre nehezen juthatnak-el, ha mintegy beléjük engedted roszdásodni, hogy származásuknál, születésöknél fogva felyebb fognak ugy is másoknál állani, —

mert vagyon, gazdagság, czim még nem méltóság, ennek a' belső érdem az alapja, ez pedig az *emberi* szívnek nemes szülöttje. — Még roszzabb az, ha minden helyes értelem nélkül nevendéked' abban büszkélkedni nem tartóztatod, mintha szükségkép azon méltóságba kellene lépnie, mellyben atyja áll, — mert láttunk már korcs fiut is származni derék atyától, — azon elbízás pedig mélyebb gyökeret verhetne, mint gondolnók. És fájdalom! erre néha csak igen kicsiny gond fordítatik; — a' gyermeknek ebbeli negédeskedéseit csak gyermeki tréfának tartjuk, — e' mellett meg észre sem veszük, hogy gyakori illetlen bánásmódját másokkal minden tilalmunk ellenére, ebben lehetne keresni.

Az egész nevelésnek ugy szólván alapja a' szeretet, — mert mindent, a' mit szeretettel teszünk, nagyobb szorgalommal, vigyázattal, iparral, mélyebb gondal, és fáradatlanabb irányzattal a' szent czélra fogunk cselekedni, és bizonyosabb foganattal is fogjuk azt véghez vinni, mert más részről a' gyermek inkább elfogadja a' tanácsot sőt parancsot is, ha a' tanácslónak hozzá való szeretetéről meg van győződve, vagy különösen azt is tudja, hogy épen azért teszünk valamit, mivel szeretjük, mivel javát tárgyazzuk. De hogy ezen szereteti elv tökéletes legyen hatásában, szükséges, hogy a' szeretet kölcsönös viszonyban munkálkodjék; 's azért a' nevendék lelkét is törekedjünk szeretetre gyulasztani azok iránt, kik vele szoros morális összeköttetésben vannak. — A' szeretetnek egy hatalmas segéd eszköze és foganatos rugója a' kölcsönös testvéri szeretet, — mint szinte az ellenkező esetben a' testvéri gyűlölség, hidegség vagy csak egykedvűség is, másokhoz ömledezendő szeretetnek tetemes akadályává lesz; mert ha azokban, kik hozzánk legszorosabb természeti kötelékekkel vannak bilincselve, csak üldözőinkre találunk, nehezen fogjuk hihetni, hogy idegenek igazi őszinte barátsággal ragaszkodnak hozzánk. Azért soha sem kell semmit is engedni, a' mi nevendékünk szívét testvéreiktől elidegenitné.

Veux-tu mon fils, que je t'apprenne en peu d'heures
Le beau secret du breuvage amoureux:
Aime les tiens, tu seras aimé d'eux;
Il n'y a point de recepte meilleure.

De néha testvérek közötti szerencsétlen viszonyoknak a' szülők gondatlanul magok rakják talpköveit, midőn egyik gyermekök módfeletti szeretése mellett a' másikat egészen elhenyélik. Nem alap nélküli a' bibliának ama' nagy példája a' tiz test-

vér' gyűlölségéről; nem angyali lény lelkünk hogy csak a' jóra hajoljon, hanem mindenfelé hajolhat, hová ragadják a' morális befolyások, — leginkább a' gyöngé, fejledező gyermeki lélek a' legsötétebb tévedésekbe merülhet, — ha irányzatait üdvösséges nevelés nem vezérli. Ha tehát a' testvér testvérét látja szülői kegyelmében 's magát szinte megvetve érzi, emberi gyarlóságunk elvénél fogva ez jó benyomást nem tehet szívébe, — testvérét mint legfőbb javának, szülői szeretetének őrzőjét, mint természeti jogai rablóját fogja tekinteni (mert szülői szeretetére van joga a' természettől) 's így kedvező érzések semmikép sem verhetnek gyökeret testvére iránt szívében. Ezen ellenkező érzések szikrái néha már a' zsenge években villámlanak elő, de néha hamu alatti parázskint rejteznek a' szív mélyeiben, hogy annál dühösből törjenek elő, ha majd egykoron az atyai ház szárnyai alól kiszabadult önkénynek szele lobogtatja fel lángjait. És pedig nagyon veszedelmes abbeli kisedés korú gyűlölség megüledése, — épen mivel a' korlátolt gyermeki elme át nem láthatja, hogy testvére azon viszonyban sokszor egészen ártatlan, nagyon is mélyen áthatja magát indulatjába; meg is eshetik, hogy érettebb éveire, midőn a' dolog iránt felvilágosulhatna, már úgy beléje rögzött a' balvélemény, hogy a' felvilágosulást épen átalja. És illy esetben e' két testvéri lélek szerencsétlen állapotjának szerzői ti vagytok szülők, — a' ti korlátlan szenvedélyetek alapítá ezen lelkek boldogtalan életét!

Nem is foghatom meg, mint tehetnek különiséget a' szülők magzatjaik közt, holott egyik úgy mint a' másik szerelmök' gyümölcse, ez ugymint az a' mennyei gondviseléstől kezdve bizott kincs, emez úgy mint amaz boldogításuk tárgya a' természet hatalmas parancsánál fogva. Nem is találom helyén azon mentségeket szülők részéről: Ez szép, amaz csunya, ez ügyes, az élnetetlen, emez nyílt eszű, amaz meg csekély tehetségű; — sőt az sem igazolja tetteket, hogy ez rosszabb viseletű 's a' t.; mert épen ha természeti hiánynyal bír, azt ápolásunkkal, szeretetünkkel feledtetni kell vele, — ha pedig hibái vannak, mellyek javíthatók és változásuk műveltetése lépcsőjétől függ, annál nagyobb, szorgosabb gondoskodással legyünk iránta, hogy ő is derék emberré váljon. — A' szülői szeretet' igazságtalan megosztásának czéltalan 's ferde voltát számos tapasztalás bizonyítja, — mert gyakran úgy elrontja az idétlen ké-

nyeztetés és szerfölvötti szeretet a' kedvencz gyermeket, hogy belőle semmi sem lesz, — épen az elhenyél, gond nélkül hagyott gyermekből pedig derék férfiú válik, mert férfias karaktere el nem nyomtatott, 's így saját erejében fejtődött-ki 's emelkedett az erény szent egéhez.

15.

A' gyermeki kor sajátosságainak egyik legbecsesbiké az őszinteség (naiveté), 's ennek kora romlásának leggyakrabban magunk vagyunk okai. Elég korán megtanulhatja a' nevendék világi helyeztetésünkben sokszor előforduló czinkos csavarrást a' szónak és cselekedetnek, hol legtöbbször a' kétszínűséget, képmutatást azon kiméllő és kellemes névvel: galanterie, bonton, convenance 's a' t. ékesítjük-fel. Siettetjük pedig őszinteségek enyészését minden kétértelmű tettünkkel. Így, midőn más emberek felől olyanokat beszélünk a' mit szemökbe nem igen mondanánk — a' gyermek meghallja 's más alkalommal csevegő nyelve hangos szóval elfecsegi a' hallottat épen annak, ki előtt örökké titoknak kelle maradni. Mi pirulunk, de hogy erre többször okunk ne legyen, mindenkép megtanítjuk a' gyermeket, hogy a' mit hall, soha ki ne beszélje; ha pontosan megtartja a' szabályt, férfias viseletnek nevezzük, meg sem gondolók, milly mérget csepegtetünk szívébe. — A' mi pedig épen a' rágalmazás megtanulását illeti, — ha már némellyeknek szinte természetökké vált másokat marczangolni, — legalább azt minden házások elkerülhetnék, hogy férjéről az asszony, hitveséről a' férj, magzatjaik hallattára, — atyjokról — anyjokról! — rosztat ne beszéljen!

Non sunt haec dicenda palam — — Paling.

Az alázatosság nem igen fér meg a' hiúsággal, — ezt pedig nagyra fölébresztik a' sima száju vendégek hizelkedései és némellyeknek gyakrabbi gyermekes szeretete, midőn azt is a' mi büntetést érdemlene, kedves furaságnak nevezik, 's többnyire egy hangos „Wie er herzig ist!“ — rekeszti be a' pajkos cselekedetet.

A' gyermekek játékaiban is arra nézzünk, hogy azok az erkölcsiség ösvényéből soha ki ne vezessék őket. Semmi czivódásokat meg ne engedjünk, el ne nézzünk semmi diadalmaskodó érzést pajtásai felett, — mert ez megvesztegetheti egyenes nyíltszívűségét. — In certaminibus aequalium nec vinci illum patiamur, nec irasci. Demus operam, ut familiaris sit his cum quibus contendere

solet: ut in certamine assuescat non nocere velle sed vincere. Quoties superaverit et dignum aliquid laude fecerit, attoli, non gestire patiamur; gaudium enim exultatio, exultationem tumor et nimia aestimatio sui sequitur. Seneca. — Tapasztalni mindazáltal, hogy némely szülők örvendő szemmel nézik, ha fiok játzó pajtásán nem épen a legszelidebb módon erőt vesz, őt tán gorombául illeti vagy épen megsérti; ellenben, ha a' kedves gyermeknek legkisebb baja esik is, minden módot elkövetnek, hogy engeszteljék, nyugtassák, 's készek a' véletlen 's akarat nélküli sértő ellen boszusan kikelni; így a' gyermek előtt nagyítva jelen-meg a' kis szenvedés, és észre veszi, hogy ugyancsak megbántatott, a' mi ellenkező esetben és bánásmóddal talán észébe sem fért volna; 's így lassankint kifejtődik benne saját szives pajtásai ellen bizonyos neme a' felfuvalkodásnak és boszúkívánásnak. Ha még az is hozzá járul, hogy mindenben kedvét teszik szülői, pajtásoknak csak olyanokat adnak kiket önmaga választ, kik fellett apró társaságunkban mintegy uralkodhatik, 's kik kényének szolgálnak, csakhogy jó kedvében megtarthassák, — úgy hozzá szokik a' dagályos parancsoláshoz, nyakasság fészkel agyába, és akaratja megridegül az egykori főhajtáshoz, mellyel a' törvényeknek tartozik. Dabimus aliquod laxamentum: in desidiis vero otiumque non resolvemus et procul a' contactu deliciarum retinebimus. Nihil enim magis facit iracundos, quam educatio mollis et blanda; ideo unicus quo plus indulgetur, pupillis quoque plus licet, corruptior animus est. Non resistet offensis, cui nihil unquam negatum est, cui lacrimas solite semper mater abstersit, cui de paedagogo satisfactum est. Seneca.

Az erkölcsiségről egy két csekély vonattal érintém, hogy annak elhenyélése bár az a' legkisebb 's figyelemre méltónak sem látszó dologban történjék is, tetemes akadályává lehet a' jó nevelésnek, 's így az elhenyélt moralitás a' hijányok legfőbbike, melly a' nevelésre nyomja méltatlan bélyegét. E' szerint a' nevelést vettük célul, mellyre az erkölcsiség eszközként szolgál. De ezt meg is lehet fordítani, melly tekintetben a' jó nevelés lesz eszközzé a' hijánytalan moralitásra. És valóban e' kettőnek összeköttetése olly szoros, hogy egyiket a' másiktól elválasztani lehetetlen: — ugyan is, jól nevelve csak az lesz, kiben az erkölcsösség a' lehető legmagasb fokra fejtődött-ki, — 's viszont erkölcsös ember csak az, ki jól van nevelve. — Ha a' dolgot e' szem-

pontból tekintjük, 's meggondoljuk, hogy a' gyermek nevelésének legközelebről kell a' szülőkre visszahatnia, — azon főmondatból „jó embert neveljünk“, melly tulajdonkép *mindent* magában foglal, kifejthetünk egy második alapmondást „a' hála' érzetét ébreszük a' gyöngye lélekben,“ — mert a' háladatosság voltaképpen minden gyermeki érzések tartalma, — ez szülőnk iránti kötelességinket, szeretetünket, tiszteletünket és buzgóságunkat egy szóval kifejezi, — vagy is, a' háladatosság, szülőnkhez álló viszonyunknak morálja. — Ez így levén csudálni fogjuk, ha hallunk szülőket panaszkodni háladatlan magzatjaik felől, — szülőket, kik mindig szárnyaik alatt őrizék gyermekeiket, kik mindent, mi ezeknek szükséges, hasznos, kellemes lehete, megtettek, kiknek gondoskodása gyermekeik egész jövőendő életére kiterjedt, boldog létüket saját veréjtékökkel és gondaikkal alapítani 's biztosítani igyekeztek. De nem fogjuk csudálni, ha e' gondolat ötlük eszünkbe „te-talán gyermekedet rosszul neveltél“ — mert nem a' mit adunk gerjeszt hálát, hanem a' lélek amaz isteni műveltségében fekszik ezen érzet, melly képeseké tesz bennünket felfogni és elösmerni, milly nagy az adottnak becse, hogy ennek atyai anyai szív a' mértéke, 's hogy ezzel a' világon semmi fel nem ér. Iánét van, hogy sok, ki szülői kezéből vett kevés földi jóval dicsekedhetik, buzgóbb vonzalommal van nemzõibe csatolva, mint ki tőlök nyert bőségben fuladoz; amaz megérté 's imádá becset a' drága csekély kincsnek; holott emez csak egy repülő gondolattal sem tekintett a' szülői szerető szívnek rejtélyibe, csak egy gondolatra sem méltánylá a' természet' szenthelyének titkait. De ennek ő nem oka, ha szülői nem illeszték keblében az égi szikrát; a' szülők magok a' háladatlanság teremtoi. Szomorú példája ez annak, mint fojtja-el az elrestelt nevelés az erkölcsösséget, 's az elhenyélt erkölcsiség mint törli-el a' nevelésnek legdicsőbb céljait! — (Vége következik.)

NEV.

MERCIER ÉS ROVIGO HERCZEG.

Gondolhatni, hogy a' híres Mercier függetlenség iránti szeretete és minden zsarnokság elleni gyűlölsége mellett nem igen szabta magát Napoleon' uralkodásához; olly kitételekkel élt felőle, mellyek a' legcsipőbb epigrammához hasonlítanak és szájról szájra jártak. A' császár' csendőrsége mindent tudott és hallgata, azonban a' merész em-